

2011-09-14

Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Yttrande över betänkandet av Utredningen om tidsbegränsad Sfi Tid för snabb flexibel inläring (SOU 2011:19)

SIOS, samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, lämnar härmed följande yttrande till rubricerat betänkande. I vårt yttrande kommer vi att följa betänkandets disposition och kommentera kapitlen i den följd de kommer.

SIOS är ett partipolitiskt obundet samarbetsorgan som omfattar 20 riksförbund bildade på etnisk grund. SIOS uppgift är att driva minoritets- och integrationspolitiska frågor och att verka för att en mångfaldspolitik ska prägla hela samhället. Det gäller språklig och kulturell pluralism, frågor om jämlikhet och mångfald samt delaktighet och demokratisk utveckling.

Sammanfattning

Enligt direktiven ska utredningen undersöka hur fler nyanlända ska kunna lära sig snabbare genom att reglerna ändras för under hur lång tid det är möjligt att delta i sfi. Utredarens förslag ska syfta till att effektivisera utbildningen så att det skapas gynnsammare förutsättningar för invandrare att integreras i samhället och för att de snabbare ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Utredningens förslag till tidsbegränsning innebär att en nyanländ invandrare måste börja läsa sfi inom ett år från den dag han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun, att den sammanlagda utbildningstiden inte får överstiga två år och att det ska finnas utrymme för att göra uppehåll under utbildningstiden. Rätten att delta i utbildningen upphör helt fyra år efter den dag då personen första gången folkbokfördes i en kommun.

Vi anser att rätten att läsa utbildning i svenska för invandrare är ett erkännande och ett stöd som samhället ger de människor som flyttar till Sverige. Ett erkännande, eftersom man erkänner att människorna har ett annat modersmål och att det är viktigt att de får lära sig svenska. Ett stöd därför att samhället inte lämnar individen ensam, utan stödjer henne i det arbete det innebär att lära sig ett andraspråk som vuxen.

Vi tycker att utredningens förslag försämrar den rätten. I och med att utredningen har satt för snäva tidsramar, finns en stor risk att ett stort antal människor utestängs från möjligheten att fullfölja utbildningen. Det handlar om personer med funktionsnedsättning, PTSD, analfabeter,

kortutbildade och andra som av olika anledningar gör fel val eller råkar illa ut. Den föreslagna tiden om ett år för att påbörja utbildningen efter folkbokföringen hamnar i konflikt med den övergripande politiska målsättning som uttrycks i arbetslinjen som eftersträvar att man får ett arbete så fort som möjligt. SIOS anser därför att möjligheten att påbörja studierna inte bör begränsas.

Utredningen utgår ifrån etableringsreformen vid utformandet av förslaget till tidsbegränsning och tar inte hänsyn till skollagens bestämmelser om att all utbildning ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800). Förslaget om studiemedelsberättigande för att läsa svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning ställer olika grupper av studerande mot varandra och bör utredas vidare. Det föreslagna dokumentationskravet som läggs på individerna är inte realistiskt och kommer att resultera i ökad administration för kommunerna.

Utredningen lägger fram förslag för att den föreslagna tidsbegränsningen ska kunna fungera. SIOS anser att många förslag är bra men har begränsad genomslagskraft i och med att de inte berör centrala frågor som en höjning av lärarkompetensen och resurser för att driva utbildningen. Många förslag kräver lång tid att genomföra och andra är svåra att implementera. Förslagen är dessutom inte formulerade som *villkor* för genomförande av en tidsbegränsning. De studerande hamnar i ett vakuum. Vi tycker därför att villkoren ska vara uppfyllda innan beslut om en tidsbegränsning fattas. Det måste finnas likvärdiga förutsättningar för alla studerande om en tidsbegränsning ska fungera.

Sammantaget har SIOS svårt att se på vilket sätt utredningens förslag uppfyller direktivens riktlinjer att effektivisera utbildningen och skapa gynnsammare förutsättningar för integration och etablering på arbetsmarknaden. Den föreslagna tidsbegränsningen för att påbörja utbildningen skapar målkonflikt med arbetslinjen; den tvååriga tidsgränsen för utbildningen kommer med stor sannolikhet att hindra många att slutföra sin utbildning. Utredningens förslag att dessa personer kan fortsätta sina studier inom grundläggande vuxenutbildning innebär att många kommuner kommer att behöva upprätta en parallell organisation för utbildning i svenska för invandrare. Förslaget om att slopa möjligheten att söka studiemedel för att studera svenska som andraspråk missgynnar studerande som vill lära sig mer språk utöver det basala. SIOS finner att utredningens förslag, i stället för att effektivisera utbildningen och skapa gynnsamma förutsättningar för integration och etablering på arbetsmarknaden, kommer att få som konsekvens: klyftor mellan grupper av studerande, målkonflikter och ökade kostnader för både individerna och kommunerna.

Kapitel 2 Förslag till tidsbegränsning – utgångspunkter och utformning

Förslag:

- *Utbildning i svenska för invandrare får påbörjas senast inom ett år innan det att en person första gången folkbokfördes i en kommun.*

Vi anser att det är för kort tid. Omständigheter som kan orsaka att individen kan mista rätten att läsa utbildning i svenska för invandrare om inte studierna kan påbörjas inom ett år efter att den nyanlände för första gången folkbokförs i en kommun är många. Förslaget skapar även en målkonflikt med den rådande övergripande politiska målsättning som uttrycks i arbetslinjen som eftersträvar att man får ett arbete så fort som möjligt. SIOS anser därför att möjligheten att påbörja studierna inte bör begränsas.

När man kommer till ett nytt land, oavsett motiv, är det mycket som händer. Möjligheterna och svårigheterna är många, beroende på den enskildes förutsättningar och hur det ser ut i samhället i övrigt, såsom tillgång till arbete och bostad med mera. Vägledning och råd till individen spelar en oerhört viktig roll, eftersom många nyanlända inte vet vilka möjligheter som finns, hur man väljer möjligheter eller och att man får välja överhuvudtaget. Även om vägledning ges kan till exempel sjukdom, PTSD (Posttraumatisk stressyndrom), funktionsnedsättning, graviditet med efterföljande föräldraledighet påverka möjligheten att påbörja utbildningen inom ett år. Eller om man får ett arbete, vilket för många och även för samhället har hög prioritet, riskerar man också att förlora rätten att påbörja utbildningen om arbetet varar längre än ett år. Detta går emot *arbetslinjen* som eftersträvar att man får ett arbete så fort som möjligt.

Även andra omständigheter kan spela in. Det är inte ovanligt i storstadsregionerna att nyanlända har en instabil bostadssituation och att man flyttar många gånger. Det kan innebära att beskedet från Skatteverket kanske tar ett par tre månader för att nå individen. Detta i kombination med annan omständighet kan lätt orsaka att man mister rätten till utbildning i svenska för invandrare om man inte hinner påbörja studierna inom ett år.

Förslag:

- *En person har rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare under sammanlagt högst två år.*

Utredningen uppger att man av flera skäl valt att utgå från etableringsreformen vid utformandet av förslaget till tidsbegränsning av sfi, trots att målgruppen för sfi är betydligt större än den som omfattas av etableringsreformen. Det huvudsakliga skälet är att sfi ingår som en del i den etableringsplan som den nyanlända har rätt att få, enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Utredningen menar att det är viktigt att inte konstruera ytterligare ett system som komplicerar intentionerna med den nya etableringsreformen och som dessutom skulle kunna medföra ett administrativt merarbete (SOU 2011:19 sid 47-48). Men enligt den skollag som avses omfatta vuxenundervisningen från den 1 juli 2012 ska all utbildning vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (SFS 2010:800). Det är uppenbart att utredningens förslag enligt redovisning ovan vilar på andra grunder än de som anges i lagen. Detta är tillräckligt för att ifrågasätta den föreslagna tidsbegränsningen för utbildning i svenska på sammanlagt två år.

Det är svårt att förstå och kontrollera den statistik som utredningen redovisar. Ibland redovisas antal personer som avslutat nivå 3D inom två årsgränsen, men ibland även de som nådde nivå 3C och även nivå 2C (sidorna 79 och 133). Det finns dock en skillnad mellan nivå 3D och 3C när det gäller möjlighet till arbete eller utbildning. Arbetsförmedlingen menar att godkänd 3D-kurs är ett krav för att få en plats i arbetsmarknadsprogram, och ibland är inte ens 3D-kurs tillräckligt (*Utvärdering av 2003 års kursplan för sfi*, rapport 75-2006:835, Skolverket 2006, sid 30-31).

Av statistiken framgår dock att en stor del av de studerande inte blir klara inom två årsgränsen. Det gäller de nivåer som utredningen inte nämner. Många av de studerande i nivåerna 1 och 2 har behov av särskilt stöd på grund av funktionsnedsättning eller PTSD. Många personer med funktionsnedsättning som invandrat till Sverige har kort utbildningsbakgrund på grund av att de har haft svårigheter i sina hemländer att få studera. De flesta personer som är analfabeter eller korttidsutbildade, personer med PTSD och/eller personer med funktionsnedsättning som påverkar språkinläring har behov av lägre studietakt. Det kan även ta tid att man upptäcker behoven, vilket gör att man förlorar tid. Alla dessa personer har få möjligheter att bli klara med nivå 3D inom två årsgränsen. För dessa föreslår utredningen att de fortsätter att läsa svenska som andraspråk inom den grundläggande vuxenutbildningen. Detta skulle medföra att de skulle behöva bryta upp från ett för dem viktigt tryggt socialt sammanhang med kända miljöer och rutiner för att sedan bygga upp detta på nytt.

Den föreslagna tidsgränsen tar inte hänsyn till att alla som läser utbildning i svenska utgör en mycket heterogen grupp, med skilda förutsättningar och bakgrunder. Införandet av en tidsbegränsning som innebär att en stor grupp av de studerande i utbildning i svenska inte når uppsatta mål är att institutionalisera ojämlikhet genom att hänvisa till formellt lika villkor.

Situationen idag får personer med funktionsnedsättning

I Statskontorets rapport "Sfi – resultat, genomförande och lärarkompetens. En utvärdering av svenska för invandrare" (2009:2, sid 59), uppges att nästan alla de kommuner, som Statskontoret besökt med anledning av rapporten, har studerande med olika typer av funktionshinder som påverkar möjligheterna att nå målen i kursplanen. I regel handlar det om studerande som har Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) eller dolda funktionshinder såsom hörselnedsättning eller dyslexi. Statskontorets undersökning visar att fyra av tio anordnare har särskilda undervisningsgrupper för studerande med behov av särskilt stöd (Det framgår dock inte vilka dessa undervisningsgrupper riktar sig till). Sett till Statskontorets kommunbesök, tycks anordnare i större kommuner och storstäder ha bättre möjligheter att erbjuda separata grupper för deltagare med särskilda behov. De förefaller även kunna tillhandahålla stöd i form av kurator eller specialpedagoger i större utsträckning än anordnare i övriga kommuner. Statskontoret konstaterar även att det finns delade meningar bland de undersökta kommunerna huruvida utbildningsanordnare får ge stöd till individerna i frågor som rör deltagarnas sociala

tillstånd och psykiska hälsa. I utredningen konstaterar Statskontoret att bland fallkommunerna är det dock få som har utvecklat ett kurativt stöd för deltagarna.

Vi menar att våra erfarenheter och kunskaper i stora drag stämmer överens med det som framförs i Statskontorets rapport. Det handlar dock om ett brett spektra av funktionsnedsättningar, där även rörelsehinder, begränsad intellektuell begåvning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, hör- och synnedsättning, läs- och skrivsvårigheter mm är representerade. Vid ett par besök som Synskadades riksförbund gjorde konstaterades att undervisningsgrupper för synskadade som ett par kommuner anordnade ute i landet hade brister. Det saknas bl. a. läromedel och punktskriftsundervisningen skulle behöva förstärkas. Det är svårt att lära sig skriva ett nytt språk genom att lyssna på inläst material. Även Hörselskadades Riksförbund och Dyslexiförbundet FMLS kan förmedla erfarenheter av stora brister i sfi-undervisningen för deras målgrupper.

I boken *På väg in. Vuxna i behov av stöd i svenska som andraspråk för samhälls- och arbetsliv* (SIOS, 2007) konstaterades en rad strukturella förutsättningar som hindrar personer med funktionsnedsättning att delta och/eller tillgodogöra sig sfi-undervisningen. Det handlar om att samverka myndigheterna emellan inte fungerar och att individerna hamnar i kläm, bristande tillgänglighet i alla dess aspekter, bristande tillgång till anpassade läromedel och hjälpmedel. Det handlar även om att socialtjänsten i kommunerna inte erbjuder introduktionsprogram på grund av att individerna har en funktionsnedsättning, färre möjligheter till att få arbete eller utbildning, avsaknad i validering av individernas kompetens, eller att det finns bristande samordning mellan alla individuella planer som finns i olika verksamheter.

På individnivå uppges i boken att för många personer med funktionsnedsättning är det en stor ansträngning att lära sig ett annat språk, att det går åt mycket tid för språkinläring och att individerna har dåligt självförtroende.

Utbildningsdepartementet hade i remissinbjudan begärt synpunkter på vilka konsekvenser en tidsbegränsning kan få för personer med funktionsnedsättning samt föreslå hur en eventuell övergång från utbildning i svenska för invandrare till vidare studier eller arbete kan underlättas för gruppen. Beskrivningen ovan ger en bild av situationen idag för personer med funktionsnedsättning. Med den föreslagna tidsbegränsningen får personer med funktionsnedsättning som kan påverka språkinläring ännu svårare att nå nivå 3D. Detta innebär att deras möjlighet till vidare studier eller arbete är mycket begränsade.

En åtgärd som är central i sammanhanget är att kompetensutveckla lärare i funktionshinderfrågor. Det är av yttersta vikt att de får kunskap om vilka konsekvenser som en funktionsnedsättning kan ha för andraspråksinläring. Denna åtgärd bör kompletteras med ökad tillgång till adekvata läromedel och hjälpmedel. Anpassade arbetsmarknadsutbildningar bör genomföras som försöksverksamhet och utvärderas.

Tidsbegränsning i förhållande till analfabeter

Om analfabeter inte klarar utbildning i svenska inom den föreslagna tvåårsgränsen föreslår utredningen att de får fortsätta studera inom den grundläggande vuxenutbildning som kommunerna är skyldiga att erbjuda personer som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan. Utredningen konstaterar att enligt *SKOLFS 2004/5 Föreskrifter om nationella kursplaner och betygskriterier för kurser inom grundläggande vuxenutbildning*, omfattar den första delen av utbildningen i ämnet svenska som andraspråk vid behov både alfabetisering på svenska eller på modersmålet och grundläggande läs- och skrivutveckling för analfabeter och korttidsutbildade vuxna. Utredningen menar att det därför inte finns något som hindrar att en analfabet eller kortutbildad person som läst sfi i två år ska kunna fortsätta inom grundläggande vuxenutbildning på den nivå man då befinner sig och även vid behov få fortsatt läs- och skrivträning på svenska eller på modersmålet.

SIOS anser att utredningen inte har skaffat sig tillräckligt underlag om hur det förhåller sig i verkligheten. Det finns en risk att kommuner inte har alfabetisering i grundläggande vuxenutbildning och att ämnet svenska som andraspråk har en högre nivå än godkänd nivå 3D på utbildning i svenska. Det faktum att många studerande ansöker om studiemedel för att fortsätta sina studier efter uppnådd nivå 3D pekar på detta. SIOS instämmer i det särskilda yttrande som några av utredningens sakkunniga har framfört om att konsekvenserna vad gäller överströmningen från utbildning i svenska till svenska som andraspråk inom den grundläggande vuxenutbildningen inte är tillräckligt utredda för att det ska vara möjligt att ta ställning till utredningens förslag i denna del. SIOS anser att denna fråga bör utredas särskilt, eftersom det saknas en överblick över vad som finns i kommunerna när det gäller svenska som andraspråk och alfabetisering inom grundläggande vuxenutbildning.

Förslag:

- *I likhet med vad som gäller för övrig vuxenutbildning ska det vara möjligt att göra avbrott i utbildningen i svenska för invandrare.*
- *Rätten att delta i utbildning i svenska för invandrare upphör helt fyra år efter att en person första gången folkbokfördes i en kommun.*
- *Under denna fyraårsperiod kan en person själv bestämma studietakt och längden på eventuella uppehåll under den fastställda studietiden.*

SIOS anser att den föreslagna tiden för att delta i utbildning i svenska för invandrare är för kort. Personer med funktionsnedsättning, korttidsutbildade och/eller personer med PTSD behöver en lägre studietakt och kan tvingas till avbrott längre än det som den fyraåriga perioden medger. PTSD kan bryta ut långt efter ankomst till ett nytt land och påverka personen så att denne inte kan studera under flera korta eller längre perioder. Det bör finnas möjlighet att komma tillbaka till den kända verksamheten för att avsluta språkstudierna.

Förslag

- *För att antas till utbildning i svenska för invandrare ska den sökande visa när han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun.*
- *Vid byte av utbildningsanordnare ska den enskilde även visa intyg från tidigare utbildning.*

Förslaget lägger ansvaret på den enskilde att ta reda på hur många timmar han eller hon läst. Detta är ett rimligt krav som kan ställas på högt utbildade som är vana att hantera administrativa ärenden, men för övriga blir det ett svårt krav att uppfylla. I praktiken innebär förslaget att den administrativa bördan för kommunerna kommer att öka, eftersom de ansvariga tjänstemännen kommer att införskaffa dessa uppgifter istället.

I utredningen redovisas behovet av ett nationellt system där huvudmännen kan få information om när den sökande kommit och som gör det möjligt för kommuner att på enkelt sätt byta information med varandra. SIOS anser att detta vore ett bättre alternativ.

Förslag:

- *Ändringarna i skollagen ska träda i kraft den 1 juli 2012.*
- *För den som folkbokförts i en kommun före den 1 juli 2012 men inte tidigare deltagit i svenskundervisning för invandrare upphör rätten att påbörja utbildningen den 1 juli 2012.*
- *För den som före den 1 juli 2012 har påbörjat svenskundervisning för invandrare upphör rätten att delta i utbildningen den 1 juli 2015.*

SIOS anser att den föreslagna tidtabellen för en övergång till en tidsbegränsning och ikraftträdandet är alltför snävt tilltagen och även orealistisk. I kapitel tre tar utredningen upp ett antal förslag till åtgärder för att tidsbegränsningen ska fungera. De flesta av dessa åtgärder kräver lång tid att genomföra. I praktiken innebär det att utredningen föreslår att förslagen till en tidsbegränsning genomförs utan att de åtgärder som utredningen föreslår implementeras. Det är en motsägelsefull inställning som har som enda konsekvens att personer med funktionsnedsättning och andra i behov av särskilt stöd utklassas redan från början.

Kapitel 3 Vad behövs för att en tidsbegränsning ska fungera?

Utredningen inser att det inte räcker att sätta en gräns för hur lång tid utbildningen i svenska för invandrare ska pågå, utan det behövs också en rad åtgärder för att önskade mål ska uppnås, både när det gäller själva utbildningen och på vilket sätt undervisningen kan kombineras och kompletteras med annat, både under utbildningstiden och därefter. Utredningen utgår ifrån att den föreslagna tidsbegränsningen ska fungera som en hävstång som tvingar fram önskade åtgärder. Dessa förslag redovisas i kapitel 3.

SIOS anser att många förslag är bra och att de bidrar till för att höja kvalitén i utbildningen i svenska för invandrare, bättre anpassa utbildningen till individernas förutsättningar och även underlätta fortsatt språkinläring efter avslutad utbildning. Men många förslag kräver lång tid att genomföra och andra är svåra att implementera. Förslagen är dessutom inte formulerade som *villkor* för genomförande av en tidsbegränsning. Studerande hamnar i ett vakuum. Vi tycker därför att villkoren ska vara uppfyllda innan beslut om en tidsbegränsning fattas. Det måste finnas likvärdiga förutsättningar för alla studerande om en tidsbegränsning ska fungera.

SIOS saknar dessutom förslag från utredningen i två avgörande frågor. Den ena handlar om lärarnas kompetens. Den andra gäller vilka resurser som finns för utbildning i svenska för invandrare.

När det gäller frågan om kompetensutveckling för andraspråklärare inom utbildning i svenska för invandrare och grundläggande vuxenutbildning visar statistik framtagen av SCB under 2005 och 2007 att endast 8 procent respektive 5 procent av de tjänstgörande sfi-lärarna hade någon typ av pedagogisk examen kombinerad med minst 60 högskolepoäng (ett års studier) i svenska som andraspråk eller motsvarande. (*Sfi – resultat, genomförande och lärarkompetens. En utvärdering av svenska för invandrare. Statskontoret, Rapport 2009:2*). Att höja ämneskompetensen hos lärare i utbildning i svenska för invandrare är en av de viktigaste åtgärder man kan genomföra, eftersom man genom det tillförsäkrar lärarnas förmåga att bedöma och använda olika typer av metodstöd och andra verktyg för att bättre anpassa undervisningen till individernas förutsättningar.

En annan avgörande fråga som utredningen inte lyfter fram är frågan om de resurser som tillförs verksamheten. Statskontoret redovisar i den ovannämnda rapporten att kostnaden per sfi-studerande har minskat med 20 procent räknat i fasta priser sedan 1997. En del av förklaringen till sjunkande omkostnader ligger troligtvis i att lärartätheten sjunkit: antalet lärare (heltidstjänster) per 100 studerande var 5,3 läsåret 1999/2000. Läsåret 2008/2009 var lärartätheten 4,3. Hos andra anordnare än kommunala var tätheten 3,2. (*Beskrivande data om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Rapport 335, Skolverket 2009*).

Dessa fakta hänger väl ihop med Skolinspektionens bedömning i sin rapport *Ändamålsenlighet och resultat i sfi-undervisningen*. (Skolinspektionen, rapport 2011:6). Skolinspektionen gör bedömningen att sfi sällan är en prioriterad verksamhet i kommunerna och att kommunerna måste lyfta fram verksamheten, som den utbildningsverksamhet det faktiskt är, på ett annat sätt än vad som sker i dag.

I ljuset av dessa avgörande fakta är de förslag som utredningen kommer fram till endast ett komplement. SIOS bedömning är att förslagen har begränsad genomslagskraft i och med att de inte berör centrala frågor som en höjning av lärarkompetensen och resurser för att driva utbildningen.

Förslag:

- *Skolverket får i uppdrag att ta fram allmänna råd för hur den individuella studieplanen kan användas som verktyg för att i högre grad individualisera utbildningen i svenska för invandrare.*
- *Skolverket ska även ta fram allmänna råd för hur en persons inlärningsförutsättningar kan bedömas.*
- *Skolverket får i uppdrag att i sitt kommentarmaterial till kursplanen för utbildning i svenska för invandrare tydliggöra att utbildningen ska kunna kombineras med aktiviteter som erbjuds inom hälso- och sjukvården.*

SIOS ställer sig positivt till dessa förslag som går ut på att anpassa undervisning och stödinsatser till individuella förutsättningar, men har svårt att se hur dessa åtgärder kan effektivisera språkinläringen i förhållande till den föreslagna tidsgränsen. Att ta fram allmänna råd för hur en persons inlärningsförutsättningar kan bedömas är en svår uppgift och tillämpning av dessa råd förutsätter lärarkårens kompetens för att göra det.

Förslag:

- *Ett flexibelt lärande med teknikens hjälp stödjer och underlättar införandet av en tidsbegränsning,*
- *Flexibel utbildning med teknikens hjälp ger möjligheter till en effektivare utbildning som på ett bättre sätt än i dag kan anpassas till den enskildes bakgrund, behov och inlärningsförutsättningar.*

SIOS inser möjligheterna i att använda tekniken för att åstadkomma ett flexibelt lärande och en flexibel utbildning som bättre anpassas till individen. Men detta ställer stora krav på lärarens kompetens och utbildning för att använda tekniken, Vi anser att utredningen har en övertro på teknikens möjligheter som resurs- och tidsbesparande insats för alla som läser utbildning i svenska för invandrare.

Förslag:

- *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) får i uppdrag att utveckla ett metodstöd som ger lärare och skolledare kunskaper om hur utbildning i svenska för invandrare kan göras tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.*
- *SPSM får även i uppdrag att säkerställa att det för utbildningen finns adekvata lärverktyg för vuxna med olika former av funktionsnedsättning.*

SIOS tillstyrker förslaget och anser att det är ett viktigt förslag som utredningen presenterar. Genom SIOS arbete med frågor kring funktionsnedsättning och etnicitet har vi kunnat konstatera att det finns mycket utrymme för förbättringar både när det gäller metodstöd, läromedel och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning. I boken *På väg in – Vuxna i behov av stöd i svenska som andraspråk för samhälls- och arbetsliv* (SIOS, 2007), presenteras

en överblick över situationen för personer med funktionsnedsättning. Utredningens förslag stämmer väl överens med de behov som lyfts fram i boken.

Förslag:

- *Länsstyrelserna får i uppdrag att främja samverkan mellan kommuner som bedriver sfi, i syfte att öka möjligheterna att erbjuda en differentierad undervisning.*

SIOS delar utredningens förslag om att den interkommunala samverkan måste främjas bl.a. för att skapa större studerandeunderlag som främjar metodutveckling och individanpassning.

Förslag:

- *Arbetsförmedlingen får i uppdrag att utforma arbetsmarknadsutbildningar för personer som är analfabeter eller har kort utbildning vid ankomsten till Sverige och som efter avslutad utbildning i svenska för invandrare söker arbete och bedöms kunna få det inom branscher där det inte är så höga krav på svenskkunskaper.*
- *Arbetsförmedlingen får även i uppdrag att utforma yrkesinriktade kurser i svenska för personer med bristfälliga svenskkunskaper som efter en tids förvärvsarbete blivit arbetslösa och som söker nytt arbete.*

Förslaget ingår i avsnittet 3.4 *Fortsättningen efter sfi*. SIOS anser att förslagen i avsnittet präglas av en syn på ett snabbt inträde på arbetsmarknaden. Lärdomar från arbetskraftsinvandring under perioden efter andra världskriget fram till i början av 1970 talar för att man ska sträva efter en mer långsiktig etablering på arbetsmarknaden. Samtidigt kan man inte ignorera det faktum att ett antal personer har svårt att lära sig svenska som andraspråk. En vägledande princip borde vara att avsaknad av kunskaper i svenska språket inte ska vara ett hinder för deltagande i arbets- och samhällsliv. SIOS anser att förslaget om att Arbetsförmedlingen utformar arbetsmarknadsutbildningar för analfabeter eller personer med kort utbildning efter avslutad utbildning i svenska för invandrare är intressant, men att det bör utredas vidare. En bedömning av individernas förutsättning är central. SIOS anser att frågan bör drivas vidare i form av projektverksamhet och utvärderas.

Förslag:

- *Studier i svenska som andraspråk inom den grundläggande vuxenutbildningen ska inte vara studiemedelsberättigade under de två första åren för personer som har deltagit i utbildning i svenska för invandrare.*

SIOS anser att förslaget är positivt för de personer som enligt den föreslagna tidsbegränsningen på en tvåårig gräns inte avslutar sina studier och fortsätter att läsa svenska som andraspråk inom den grundläggande vuxenutbildningen. Men förslaget missgynnar de som uppnått nivå 3D och vill fortsätta med att läsa svenska som andraspråk och ansöker om studiemedel. Detta har att göra med att i många kommuner är nivån för svenska som

andraspråk högre än utbildningen svenska för invandrare. Om en person vill läsa vidare på komvux ska man först bli godkänd i svenska som andraspråk i den grundläggande vuxenutbildningen.

Förslaget ställer alltså olika grupper av studerande mot varandra och visar att utredningen inte tillräckligt klarlagt konsekvenserna att sitt förslag.

Kapitel 4 Tidsbegränsningens ekonomiska förutsättningar och konsekvenser

SIOS anser att förslaget om studiemedelsberättigande för att läsa svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning ställer två grupper av studerande mot varandra och bör utredas vidare. I sin nuvarande utformning är förslaget inte en villkorad förutsättning för en tidsbegränsning. Det finns en risk att personerna som inte nått nivå 3D inom utbildning svenska för invandrare kommer att behöva ta studiemedel för att komplettera sina studier inom svenska som andraspråk. Detta är en klar missgynnande situation.

Utredningen har inte räknat in de kostnader som det innebär att de studerande som ska läsa svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning har en lägre språknivå än dagens studenter. Kommunens kostnader för utbildningen kommer inte att minska i och med att stödfunktioner och stödinsatser kommer att flyttas över från utbildning i svenska för invandrare till grundläggande vuxenutbildning. Det kan till och med bli dyrare, eftersom det fortfarande blir två separata skolformer.

SIOS styrelse

Bijan Shafiei
SIOS ordförande

Julio Fuentes
Verksamhetssekreterare
föredragande